

POVODNĚ 2010

kvantitativní a kvalitativní přehled vybraných aspektů psychosociální pomoci

Mgr. Pavel Kroy
odbor personální
oddělení psychologie

říjen 2010

POVODNĚ V ČESKU – HISTORICKÉ PŘIPOMENUTÍ:

Od roku 1997 způsobila velká voda škody za 150 miliard a stála život 115 lidí.

Nejvíce obětí: červenec 1997.

Moravu a východní Čechy zasáhla povodeň úplně nepřipravené a během několik dní stála 50 lidských životů. Při povodni bylo strženo 26 mostů a kompletně zničeno přes 2000 domů. Škody byly nakonec vyčísleny na 62 miliard korun. Po této povodni se poprvé masivněji a systematictěji začalo investovat do protipovodňové ochrany.

Největší rozsah: srpen 2002.

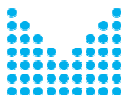
Kvůli největší přírodní katastrofě v českých dějinách muselo být ze svých domovů evakuováno přes 225 tisíc lidí, postiženo bylo 753 obcí. Devatenáct lidí zemřelo, škody přesáhly 73 miliard. Prahou protékalo v době kulminace 5300 krychlových metrů vody za vteřinu.

Nejdivočejší řeka:

Z historických záznamů a moderních měření vyplývá, že nejvíce povodní se odehrává na řece Vltavě. Od roku 1118 jich bylo přes sto sedmdesát.

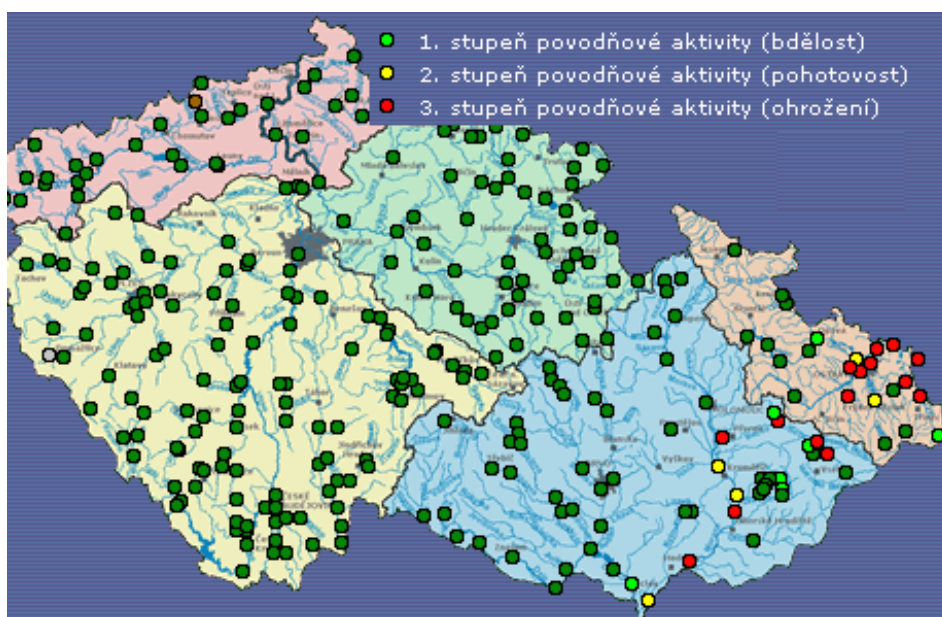
Ochrana:

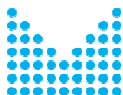
Od roku 2002 utratil stát na nejrůznější protipovodňová opatření 7 miliard korun, dalších 8,5 miliardy plánuje investovat do roku 2013.

UDÁLOST A NÁSLEDKY

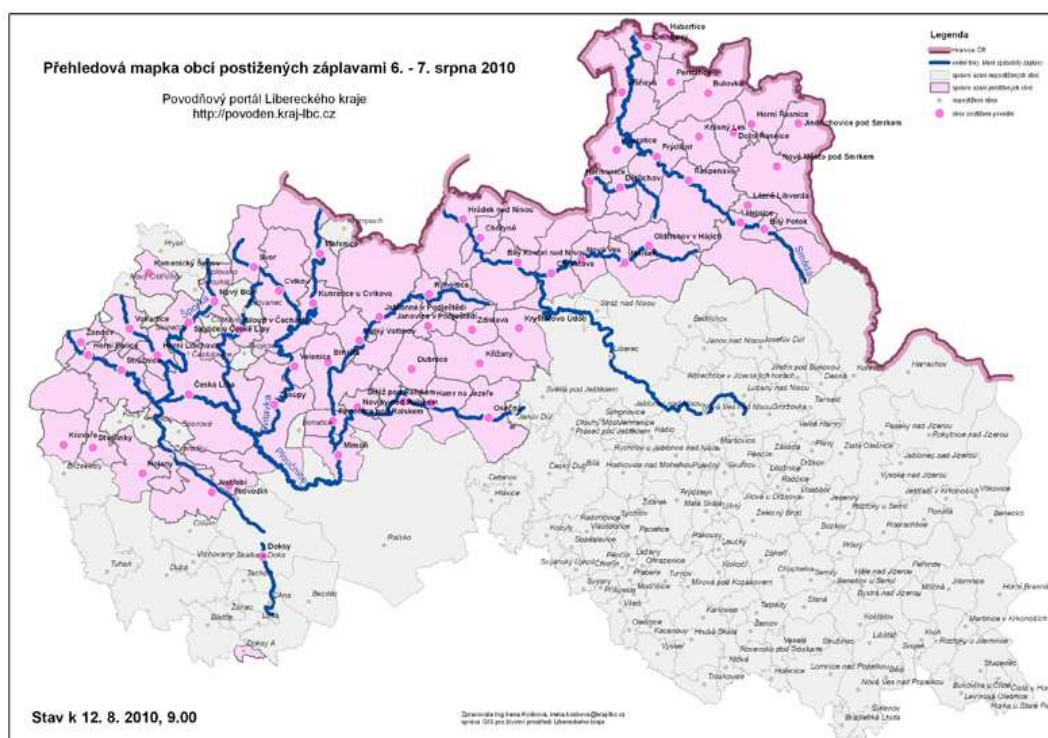
Bleskové povodně v České republice v roce 2010 zasáhly v květnu a červnu kraje Moravskoslezský, Zlínský, Jihomoravský a částečně Olomoucký a dále v srpnu Liberecký kraj. (Schéma zachycuje stav v květnu)

Při srpnových záplavách byly nejhůře postiženy oblasti na Semilsku, Děčínsku, Liberecku a Frýdlatsku, kde bylo postiženo celkem 81 obcí. Bleskový charakter neštěstí způsobila především intenzita dešťů: největší srážky naměřil Český hydrometeorologický ústav v Hejnici u Frýdlantu, kde za 1 den napršelo 200 mm, což je dvakrát víc, než je zde obvyklé množství srážek za celý srpen. Velká voda zničila silnice a mosty, desítky domů musely být strženy. Tyto povodně byly třetí největší v historii, co se vyčíslených škod týká - přesáhly 10 miliard.

Záplavy v Libereckém kraji si vyžádaly 5 lidských životů¹, nejméně 2000 lidí podle svých odhadů evakuovali hasiči, z toho až 200 lidí bylo evakuováno pomocí vrtulníku. Okolo 4000 domácností bylo v tu dobu podle RWE bez plynu a přibližně 1700 domácností podle ČEZu dočasně bez elektřiny. Nasazeno do záchranných prací bylo kromě složek IZS a NNO² také 1000 příslušníků Armády ČR.

¹ Uvedený počet se týká období, kterým se zpráva zabývá , tj. 8.- 19. srpna 2010.

² IZS-Integrovaný záchranný systém; NNO-nestátní neziskové organizace.

PSYCHOSOCIÁLNÍ POMOC

Činnost v oblasti psychologické a psychosociální pomoci byla zahájena 8. srpna 2010, kdy byl navázán kontakt mezi hlavní psycholožkou HZS ČR, která byla členkou krizového štábu generálního ředitelství HZS ČR, krizovým štábem HZS Libereckého kraje a krizovým štábem Libereckého kraje. Neprodleně bylo zřízeno koordinační centrum pro psychologickou a psychosociální pomoc. Centrální koordinaci převzalo Generální ředitelství HZS ČR, místní koordinací byl pověřen psycholog HZS Středočeského kraje. Zároveň vedoucí psycholožka HZS navázala přímý kontakt se zástupci organizace ADRA, kteří se ve stejnou dobu již ujali koordinační role pro všechny nestátní neziskové organizace a také distribuce humanitární pomoci.

Cíle psychosociální pomoci stanovené pro tuto fázi (8.-11. srpna) byly:

- podpořit zasahující
- reagovat na aktuální potřeby zasažených
- vytvořit kooperační podmínky mezi IZS, NNO a místními záchrannými sítěmi
- podpořit starosty postižených obcí
- monitorovat situaci pro přípravu na střednědobou fázi pomoci
- předat postiženým i zasahujícím kontakty a informace pro další období

V praxi byl v tomto období v cca 70% případech monitorovacích rozhovorů neziskových organizací poskytován občanům současně podpůrný rozhovor.

Dne 11. srpna byla ve shodě s koordinací složek IZS celá zasažená oblast rozdělena do 5 sektorů: Frýdlantsko, Raspenavsko, Chrastavsko, Višňová, Hrádecko. Další den pak přibývalo jako 6. sektor Českolipsko. Byli zde ustanoveni sektoroví koordinátoři - psychologové základních složek IZS a Armády ČR. Ti řídili činnost smíšených týmů - malých skupin profesionálů i dobrovolníků, které vysílali dle aktuální potřeby do terénu. Zároveň se zahájením podpůrných aktivit předali na všechny obce letáky s kontakty na místní služby v oblasti duševního zdraví. Každý sektorový koordinátor byl ve spojení s konkrétním zástupcem některé ze zúčastněných neziskových organizací a s představiteli místních organizací. Z neziskových organizací se v oblasti angažovali

především pracovníci a dobrovolníci ADRA, Českého červeného kříže, dále Charity, Člověka v tísni, Hand for help a Elva Help. Zejména v jejich režii byly organizovány také humanitární sbírky a provozována povodňová konta.

V souvislosti s odezníváním urgentní fáze, kdy byly všechny emergentní situace a konkrétní žádosti o psychosociální podporu zajištěny, přešla koordinace psychologické a psychosociální pomoci dne 18. srpna z psychologa HZS Středočeského kraje na koordinátora ADRA. O den později byl ukončen sektorový model a pomoc byla nadále zajišťována místními organizacemi a týmem dobrovolníků pod vedením ADRA.

Celkově bylo v období urgentní fáze, tj. 8. - 19. srpna v rámci monitoringu základních potřeb poskytnuto přibližně 1200 podpůrných rozhovorů a 816 intervencí na konkrétní žádosti občanů, samospráv, složek IZS, NNO.

Při HZS Libereckého kraje byla pro občany zřízena regionální telefonická linka pro psychosociální pomoc a dne 9. srpna zřídilo Ministerstvo vnitra psychologickou poradenskou telefonickou nonstop linku, která fungovala do 27. srpna. Byla určena zejména pro občany zasažené povodněmi a jejich blízké, dále sloužila také profesionálům (praktičtí lékaři, zástupci obcí, pedagogové, psychologové, členové IZS), kteří tak mohli zjistit informace, jak optimalizovat své postupy při práci s lidmi zasaženými povodněmi.

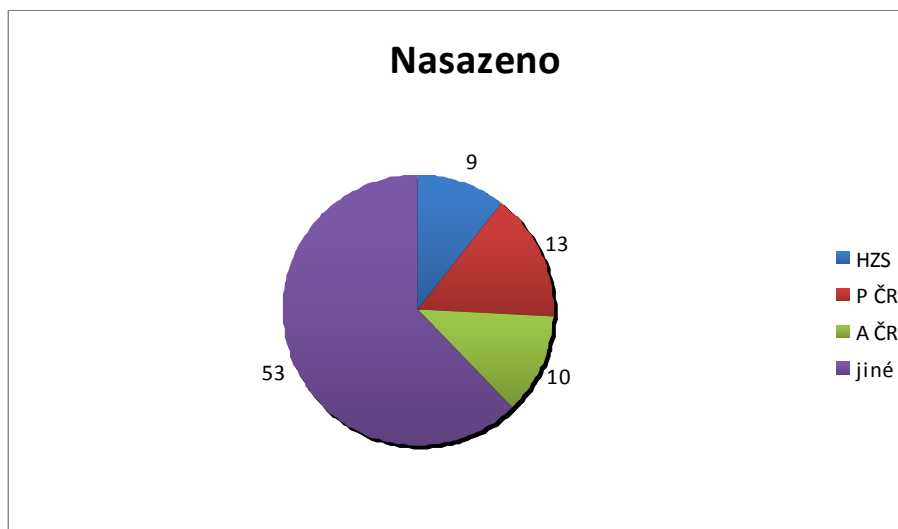
Cílem linky byla psychosociální podpora zasaženým:

- psychologické poradenství
- psychologická podpora
- krizová intervence
- přenos informací

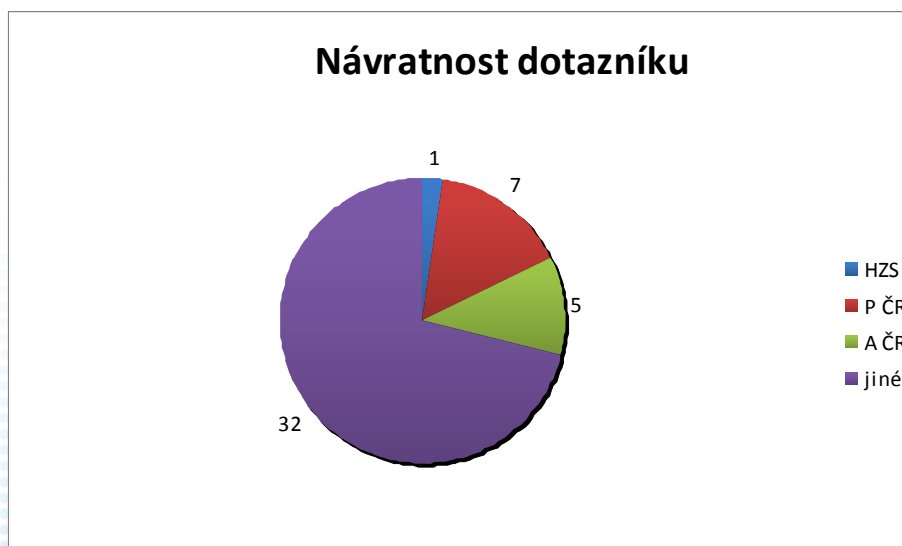
Již od prvních dnů se na aktivitách psychologické a psychosociální pomoci postupně podílelo 6 psychologů HZS, 3 členové týmů PIT HZS³ krajů, 13 psychologů P ČR, 10 psychologů AČR a dále 53 dobrovolníků. Rozložení profesionálů a dobrovolníků (*v grafu označení jako JINÉ*) bylo 62% : 38% .

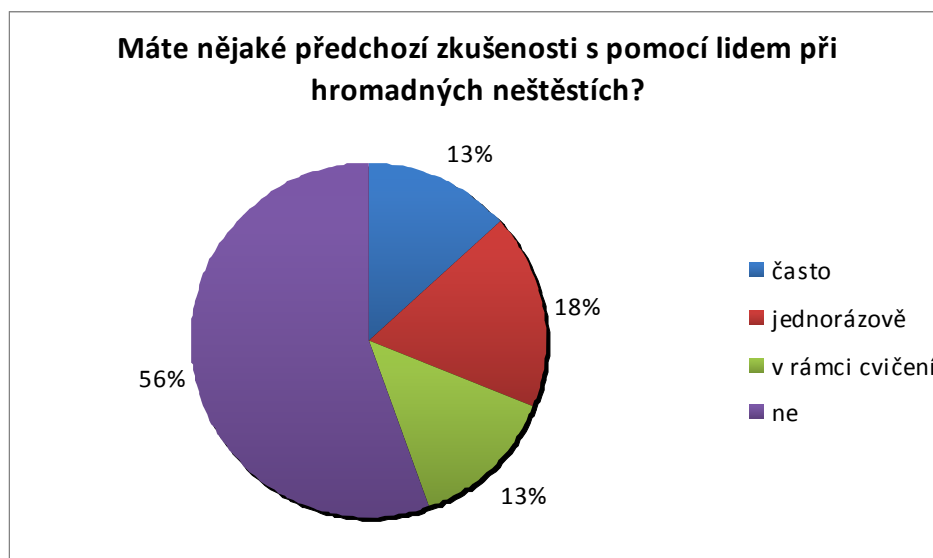
³ Posttraumatické intervenční týmy Hasičského záchranného sboru.

Oddělení psychologie Ministerstva vnitra ČR následně zjišťovalo pomocí dotazníkového šetření (anketa) u těchto osob okolnosti jejich nasazení a jejich postřehy ohledně fungování psychologické a psychosociální pomoci. Z výše uvedeného součtu obeslaných (85) vyplněný dotazník vrátilo 40% profesionálů a 60% dobrovolníků.

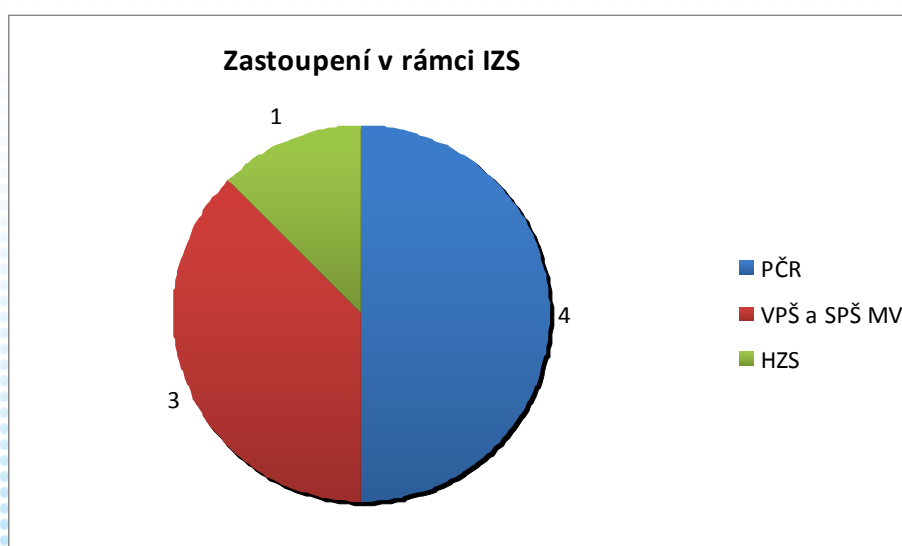

Předchozí zkušenosti s poskytováním psychologické a psychosociální pomoci uvedlo z celkového počtu respondentů (často nebo jednorázově nebo v rámci cvičení) 44% a žádné zkušenosti uvedlo 56% dotázaných.

Většina dotázaných se o události dozvěděla z médií, menší část od svých nadřízených nebo koordinátorů krizových situací či z výzvy humanitární organizace dobrovolníkům, ojediněle (3) byli respondenti právě přítomni v zasažené oblasti.

Všichni zasahující profesionálové - psychologové složek IZS, byli povoláni prostřednictvím operačního důstojníka či přímého nadřízeného, přičemž čtvrtinu z nich tvořili občanští zaměstnanci a tři čtvrtiny jsou psychologové ve služebním poměru.

Jejich nasazení trvalo v průměru 78,5 hodiny (sečteno celkem) a každý z nich poskytoval intervenční a jiné služby v průměru 38 lidem, mezi něž jsou zahrnuty osoby postižené akutními psychickými potížemi, místní obyvatelé a členové záchranářských týmů. **Konkrétní činnosti byly frekvenčně sestupně zastoupeny takto:**

- Krizová intervence
- Podpůrné rozhovory
- Psychosociální pomoc
- Koordinační činnost
- Spolupráce s ČČK při humanitárních aktivitách
- Distribuce informací
- Rozvoz potravin a základních potřeb zasaženým

Pro většinu profesionálů poskytujících psychologickou a psychosociální pomoc po skončení urgentní fáze dne 19. srpna nepokračovaly žádné další vyplývající úkoly, pro část z nich přetrvával závazek následné psychologické péče vyplývající z poskytnuté krizové intervence, nebo úkol administrativního charakteru (napsat zprávu).

Ve většině případů bylo pomáhajícím profesionálům nabídnuto společné ukončovací setkání (důležitý prvek zachování psychické stability po zásahu a prevence vlastní posttraumatické reakce, jakož i prevence syndromu vyhoření). Ve většině případů nechybělo poděkování a projevení uznání za odvedenou práci.

Podle všech dotázaných profesionálů při akci fungovalo dobře:

- Spolupráce lidí z jednotlivých složek IZS
- Týmová spolupráce ve skupině
- Organizačně – koordinační zabezpečení
- Osobní nasazení jednotlivců
- Osobní solidarita
- Spolupráce s krizovým štábem
- Zúročily se zkušenosti z minulých povodní na Děčínsku

Čtvrtina dotázaných profesionálů uvádí tyto konkrétní nedostatky:

- „příchody na otočku“ u některých pomáhajících
- Nedostatek dopravních prostředků

Jako doporučení pro zlepšení dotázaní profesionálové uvedli:

- Další výcvik a školení v krizové intervenci
- Účast na výcvicích a cvičeních krizové připravenosti
- Větší dohled nad psychohygienou pomáhajících
- Častější využití týmů psychologických pracovišť VPŠ a SPŠ MV⁴ v praktickém nasazení
- Vyhodnocení nasazení, zpětná vazba od starostů, za účelem zpřesnění postupů další spolupráce

Celkové hodnocení profesionálů na škále 1 – 10 (1 = nejlépe) na otázku „Jak byla podle Vás psychosociální pomoc v urgentní fázi zvládnuta?“ vyjadřuje průměrná hodnota **1,9** a na otázku „Jak byste ohodnotil/a povahu týmové práce během akce?“ průměrná hodnota **1,4**.

Další doporučení získané z kvalitativního šetření (*anketa odd. psychologie MV*), provedeném na 45 respondentech (*viz str. 4*):

- požadavek setkávání zúčastněných stran i v „mimopovodňovém čase“
- možnost absolvovat výcvik v krizové intervenci a koordinační činnosti
- při vyslání do akce nárokovat přidělení intervenčního vozidla
- když se intervent dle okamžité potřeby zapojí i fyzicky („ušpiní“), berou ho zasažení lépe
- vylepšit databáze terénních pracovníků – zajistit jejich snazší uvolnění z pracoviště
- zajistit prioritně funkčnost telefonních sítí
- je nutný opětovný monitoring potřeb s určitým časovým odstupem

---

⁴ Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra.

- svolání dobrovolníků provést co nejdříve (do 24h od události), aby měli možnost přípravy
- organizovat průběžná cvičení místních samospráv
- vzájemně vymezit prostor a role v terénu u NNO tak, aby nedocházelo ze zdvojování činnosti; (předejde se pocitům frustrace či zbytečnosti u pomáhajících)
- vzájemná spolupráce mezi NNO fungovala hlavně díky předchozím osobním kontaktům

Jaké zkušenosti se ukázaly nejvýhodnějšími v hodnocení sektorových

koordinátorů:

- koordinační centrum psychosociální pomoci bylo shodné s KC NNO
- sektorový model psychosociální pomoci kopíroval sektorový model jednotek HZS
- silné zázemí Českého Červeného Kříže v Liberci
- způsob spolupráce (koordinace) mezi jednotlivými NNO
- stálost týmů (jádro zůstávalo stále stejné)
- koordinační schůzky týmů v sektorech 2x denně

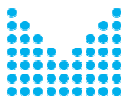
Jaká nová další zkušenost se objevila:

Novým fenoménem zaznamenaným během srpnových záplav, který usnadňoval a podporoval poskytování psychosociální pomoci, se ukázala informační funkce sociálních sítí. Lidé, kterých se povodně přímo týkají, jsou zoufalí a snaží se zachránit svůj život a majetek. Ostatní, kteří bydlí v místě, které pohroma nezasáhla, jsou doma u počítačů připojeni na Facebook. Lidé si skrze sociální síť sdělují informace o aktuálním stavu vody v různých městech, o počasí, o průjezdnosti silnic apod. Přitom se informují navzájem mnohdy rychleji a přesněji než média. Jsou např. schopni se zeptat, kde je neprůjezdná silnice, kde jsou jaké domy zatopené a ihned jim odpoví někdo, kdo má aktuální místní znalost situace.

Zdroje: sdělovací prostředky, psychologická služba HZS, anketa OPS MV, ČČK.

Doporučené návazné texty pro situace mimořádných událostí:

<http://www.mvcr.cz/clanek/prirucky-a-metodicke-pomucky.aspx>

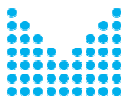

DISLOKACE VIŠŇOVÁ

DISLOKACE BÍLÝ KOSTEL

DISLOKACE NOVÁ VES

Zdroje foto: prezentace o události nasazených pracovníků rezortu MV